

VOOROVERHELLENDE HUIZEN

(HUIZEN OP DE VLUCHT GEBOUWD)

In Hoorn staat menig oud huis waarvan de voorgevel, en soms ook een zijgevel (bij een hoekhuis) voorover hangt. Dit valt des te meer op als het belendende perceel wel "rechttop staat", dat is zeker een veel later gebouwd huis - zie bijvoorbeeld de Italiaanse Zeedijk voorbij "De Volendammer".

De voorbijganger die zich zorgelijk afvraagt of hij een bouwvallig pand passeert, kan gerust zijn: dat schuin naar voren komen van de gevel is opzet geweest van de bouwmeester. Pas in de vorige eeuw kwam er een bouwverordening die verplichtte dat de muren van een huis loodrecht opgetrokken moeten worden. Waarom bouwde men vroeger de gevel op de vlucht? Daar worden verschillende verklaringen voor gegeven. Men zegt dat zo gebouwd werd in de trant van de bouw van de oudste (houten) huizen: de verdiepingen daarvan overkraagden (staken een stuk uit) elkaar, om inwatering tegen te gaan en om per verdieping meer ruimte te scheppen. Dat overkragen is duidelijk te zien bij zijgevels in de Schoolsteeg en ook in de Kruisstraat nabij de Lange Kerkstraat. Merkwaardig is echter dat men ook gevels op de vlucht bouwde die niet aan de weer-(regen) zijde van de straat staan en dat men de achtergevels wel loodrecht opzette. Een praktisch voordeel van het voorover hellen is wel dat bij het hijsen van koopwaar e.d. naar hogere verdiepingen, niet zo gauw tegen de gevel werd gestoten, en heel veel huizen uit vroeger eeuwen waren en woon- en winkelhuis tegelijk, met pakzolders.

Als ware reden wordt echter het volgende opgegeven. Als het bouwen van houten huizen in de stad wordt verboden door de overheid i.v.m. brandgevaar, worden de huizen geleidelijk geheel van steen (eerste de zijwanden, de houten onderpui blijft tot in onze eeuw bewaard); globaal gesproken gebeurt dit omstreeks 1600. In de bouwkunst oefent de stroming van de Renaissance zijn invloed uit. Men liet zich inspireren door de cultuur van de oude Grieken en Romeinen. De Klassieken hadden al de perspectivische wet ontdekt dat voorwerpen op afstand kleiner lijken dan dichtbij; bij het voorover laten helpen van de gevel kon men althans dit optisch bedrog enigszins voorkomen. Denk bijv. aan de raampartijen.

Kortom, dat voorover hangen van oude gevels hoeft niets met bouwvalligheid te maken te hebben, maar is een kwestie van esthetische en ook praktische overwegingen.

